

สำนัก มอชอสังคายน

เลข. ๓๖

งานสร้าง ศิลวิทยา

ปีที่ ๖ เล่ม

&

ตุลาคม

พ.ศ. ๒๔๙๕

ภาพจำหลักที่ปราสาทหินพิมาย พระพุทธรูปปางทรงทรมานพระยามหาชมพู

สารบัญ

ปีที่ ๖ เล่ม ๕

ตุลาคม

พ.ศ. ๒๔๙๕

ภาคศิลปวิทยาการ

สุภานุสรณ์ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว	หน้า	๑
ปัญหาขยายแก้ ว่าด้วยวิธีติดพระตรา	”	๒
สาส์นสมเด็จพระสังฆราชเจ้าฟ้ากรมพระยานริศรฯ กับสมเด็จพระกรมพระยาตำรางฯ	”	๑๑
สุริยพันธ์ หลวงลิขิตปรีชา (คุ้ม) ฯลฯ	”	๓๒
ตำนานเทศน์มหาชาติ ธนิต อยู่โพธิ์	”	๓๘
ประวัติศิลปปั้นอินเดียนและตะวันออกไกล ม.จ. สุภัทรทิศ ทิศกุล	”	๔๔
ศิลปสงเคราะห์ นายศิลป์ พระศรี แต่ง พระยาอนมานราชอิน แผล	”	๕๐
ปราสาทหินพิมาย หลวงบริบาลบุรีภัณฑ์	”	๕๗
น้ำเทยวจังหวัดชลบุรีและฉะเชิงเทรา ต. อมาตยกุล	”	๖๑
บันทึกเรื่องประวัติไทยฤาจีน ประภาศิริ	”	๖๗
ตุ๊กตาเสี้ยกบาล เขียน ยมศิริ	”	๗๕
จดหมายเหตุงานพระบรมศพ ยม ชื่นทวยางกูร	”	๘๑

ภาคกิจการกรมศิลปากร

การปลูกสร้างพระเมรุมาศ ก. อินทโกศย์	”	๘๗
คำอ่านจารึกปราสาทโลหะจังหวัดเชียงราย น้ำ ทองคำวรรณ	”	๙๒
มหาชาติคำอีสาน ทอง ไชยชาติ ธรรมชำระ	”	๙๕

คำอ่านจารึกปราสาทโลหะ

จังหวัดเชียงราย

อักษรและภาษาไทยฝ่ายเหนือ จ.ศ. ๑๐๘๕ (พ.ศ. ๒๒๗๐)

นำ ทองคำวรรณ ผู้อ่าน

ปราสาทโลหะ

พระยาหลวงเจ้ามังพรสแพ็ก เจ้าเมืองเชียงราย

สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๒๗๐

ขณะนี้เก็บรักษาไว้ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ

งานที่ ๑

เขียนตามต้นฉบับ

- (๑) เซยฺขุทฺทมาຍุสิริ
 วัฒน ๑
 จุทศกุกาพุทธ ๑๐๘๘
 คั้ว
 เท็อร สัย แรม ๓ ค่ำ
 พรำไท้
- (๒) วันจันท์ไทยเก่าญยาม
 ทัยงวัน ๑
 พญาหลวงเจ้ามิ่งพร
 สแพกะค้นเสวยเมือง
- (๓) ชยงรายหันเปนไมระ
 ห้วนหลวง
 เมืองชยงแดนแถบสุ
 สบา สิริวัฒนเทพา
 ราชก
- (๔) ญาแลเจ้าราชบุตร
 คุนช พรยอทองคำเมือง
 ทัง ๓ มีราชสัทธาไท้
 หล่อปราสาทหลังนี้
 ณา

เขียนอย่างปัจจุบัน

- ไชยขุทมาຍุสิริ
 วัฒน ๑
 จุทศกุกาพุทธ^(๑) ๑๐๘๘^(๒)
 คั้ว
 เดือน ๑๐ แรม ๓ ค่ำ
 พรำ^(๓) ไต้
- วันจันทร์ ไทยเก่า^(๔) ยาม
 ทัยงวัน ๑
 พระยาหลวงเจ้ามิ่งพร
 สแพก คุนเสวยเมือง
- ไชยงรายหัน - เป็นมโระ
 ห้วน^(๕)หลวง
 เมืองไชยงแดน และบุษ
 บา สิริวัฒนเทพา
 ราชก
- ญา และเจ้าราชบุตร
 คุนช^๕พรยอทองคำเมือง
 ทัง ๓ มีราชสัทธาไท้
 หล่อปราสาทหลังนี้
 ณา

คำนำที่ ๒

เขียนตามต้นฉบับ

เขียนอย่างปัจจุบัน

(๑) หนักเก้าหุ้ม ๖ พัน
ไว้เป็นทศกัณฐ์สำราญ
พุทธรูป แล ชาติเจ้า
ศรายห้าพัน พระวัสส์สา
ข่องเป็นปร

หนัก ๙ หุ้ม^(๖) ๖ พัน^(๗)
ไว้เป็นทศกัณฐ์สำราญ
พุทธรูปและชาติเจ้า
ศรายห้าพันพระวัสส์สา
ข่องเป็นข^๘—

(๒) โขยกแกโลกิยโลกุตตร
มคคผลนิพพานแกข้า
ในอนาคตกาลแท้ที่หล
คินข้ามล่างข

จียแกโกกียโลกุตตร
มรรคผลนิพพานแกข้า
ในอนาคตกาลแท้ที่หล^(๙)
ครนข้ามล่าง^(๑๐)ข^{๑๑}—

(๓) นรทัง ๕ หือข้าไต่เอา
อารมอันประเสริฐ หือข้า
ไต่เมื่อเกิดในดาวคัสสา
เทวโลกหือข้าไต่ปรลัย
พยเจ้ารา

นรทัง ๕ หือ^(๑๒)ข้าไต่เอา
อารมณอันประเสริฐ^(๑๓)หือข้า
ไต่เมื่อ^(๑๔)เกิดในดาวคิงส
เทวโลก หือข้าไต่ประสย
พยเจ้ารา—

(๔) ชยบุตรลขข้าคิน ๗ พร
ยอตงำเมือง แลวหือผู้
ข้าทังหลายไต่อยู่
ปรฐำพร เกศ จุฬำมณ
เจ้าชวันยา

ชยบุตรลขข้า คิน^(๑๕)ชอพระ
ยอตงำเมือง แลว^(๑๖)หือผู้
ข้า^(๑๗)ทังหลาย ไต่อยู่^(๑๘)
ข^(๑๙)ฐากพระเกศ จุฬำมณ
เจ้า^(๒๐)ช^(๒๑)วันอย่า

ตำนานที่ ๓

เขียนตามต้นฉบับ

เขียนอย่างปัจจุบัน

- (๑) ชาติธาตุพระโคตมเจ้า
สมาคมเมื่อไท้หผู้ข้า
ที่หลายแม่ลูกไท้ลงมา
พร้อมกันด้วยเทวคณา
เจ้า
- (๒) ที่หลายมา สักการบูชา
แล้วหผู้ข้าที่หลายคนเมื่อ
เสวยทิพยสมบัติใน
ดาวดึงส์เทวโลกทั้ง
เกล้าเมื่อ
- (๓) ไท้ พระ อริยมะตเตยย
เจ้าลงมา ครุสัพพัญญ
ญุตญาณ เป็นพระใน
โลกนหผู้ข้าที่หลายแม่ลูก
เป็นพุทธอุปฐากแล้ว
- (๔) หผู้ข้าไท้ อธิษฐานถึงอร
หันตภิกขุนี้ แม้นลูกข้า
ทั้ง ๒๓ ไท้ถึงอรหัน
ตาคู่คนใน สำนัก พระ
อริยมะตเตยย

- ชาติ ธาตุพระโคตมเจ้า
สมาคมเมื่อใด หผู้ข้า
ทั้งหลายแม่ลูกได้ลงมา
พร้อมกันด้วยเทวคณา
เจ้า
- ทั้งหลาย มาสักการบูชา
แล้วหผู้ข้าที่หลายคนเมื่อ
เสวยทิพยสมบัติ ใน
ดาวดึงส์เทวโลกทั้ง
เกล้า เมื่อ
- ใด พระอริยมะตไตรย
เจ้าลงมา ครุส สัพพัญญ
ญุตญาณ เป็น พระ ใน
โลกนหผู้ข้าที่หลายแม่ลูก
เป็นพุทธอุปฐากแล้ว
- หผู้ข้าไท้ ออกบวชถึง(๑๓)อร
หันตภิกขุนี้ แม้นลูกข้า
ทั้ง ๒๓ หอ ไท้ถึงอรหัน
ตาคู่คนใน สำนักพระ
อริยมะตไตรยเทยย

ตำนานที่ ๔

เขียนตามต้นฉบับ

(๑) แท้ที่หลี่ เมื่อกะโหล
อริยมะตเคยเจ้านิพ-
พานไฟแล้ว หุผู้
ทูลแม่ลูไต่สรีรสังสุ

(๒) กาน แล้วเอาธาตุพร
อริยมะตเคยเจ้าไฟบรร
ไว้ในเจตียคพทห้เป็น
ที่ไหว้สาแก

(๓) คั้นแลเทวศาหุผู้
มวร ตั้งยตามเขต
อายุแล้วนิพพานไฟจุง
มีที่ยงคหุลิ ๆ
นิพพานปัจจุโยโหตุ

(๔) โน อนาคตกาเลนิจจ
อิมสิมี อตตภาเว อายุ
วณณาวทิตุคมิธมาห
โห

(๕) ตุ

เขียนอย่างปัจจุบัน

แท้ที่หลี่ เมื่อกะโหล
อริยมะตเคยเจ้านิพ-
พาน^(๑๔) ไฟแล้ว หุผู้
ท้หลายแม่ลูไต่สรีระสังสุ

การ^(๑๕) แล้วเอาธาตุพระ
อริยมะตเคยเจ้าไฟบรร
ไว้ในเจตียคพท^(๑๖) หุเป็น
ที่ไหว้สา^(๑๗) แก

คนแลเทวศา หุผู้ (ข้า) ท้
มวร ตั้งยตามเขต
อายุแล้วนิพพานไฟจุง
มีที่ยงคหุลิ ๆ
นิพพานปัจจุโย โหตุ

โน อนาคตกาเลนิจจ
อิมสิมี อตตภาเว อายุ
วณณาวทิตุคมิธมาห
โห—^(๑๘)

ตุ^(๑๘)

คำอธิบาย

- (๑) จุทศกภาพุท รูปศัพท์เป็นภาษาสันสกฤต แปลว่า ชัยจุลศักราช คือ จุท=จุล, ศก=ศก หรือ ศก=ศก หรือ ศักราช, อพท=ปี
อนึ่งสำหรับคำยาลว่า “จุล” นั้น ตรงกับคำสันสกฤตว่า กุญฺจุล ไม่ใช่ จุท (กุญฺจุล = Small, จุท = to become small)
- (๒) จ.ศ. ๑๐๘๘ = พ.ศ. ๒๒๗๐
- (๓) พร้า = ตรงกับ หรือ พร้าม
- (๔) เต้าย ตรงกับชื่อศกและชื่อของไทยฝ่ายเหนือ เต้า กคือ นพศก ยี่ กคือชาว
แต่ในต้นเขนชื่อของวันไทยชนคหนึ่ง ซึ่งเขาศก ๑๐ ศก ที่เรียกแม่วันไทย หรือ
แม่มอ และเอา ๑๒ นักษตร ที่เรียกว่าลกววันไทย หรือ ลกมอ มาใช้เขนวัน เรียก
ว่า วันไทย หรือ มอ
- (๕) มโระห้วน หรือ มยห้วน เป็นตำแหน่งขุนนางพม่าชั้นเจ้าเมือง
- (๖) หม่น = นาหนัก ๑๐ ชั่ง
- (๗) พัน = นาหนัก ๑ ชั่ง
- (๘) กหัด = จริง ๆ, กจริง ๆ หรือ ทนิก
- (๙) มล้าง หรือ ม้าง = รือ หรือ ทาลาย
- (๑๐) หือ = ใ้
- (๑๑) เมอ = ไป
- (๑๒) ช้ = ทก
- (๑๓) เถง — ถง
- (๑๔) ไพ = ไป
- (๑๕) สงสการ ไทยฝ่ายเหนือนิยมอ่านกันว่า “สังสการ” หมายความว่า สงสัการ
การะ อันเกี่ยวกับพิธีปลงศพ ส่วนเขมรเขียนว่า “สังการ” อ่านว่า “สังการ”
ก็หมายความว่าพิธีอันเกี่ยวกับการปลงศพเหมือนกัน เข้าใจว่าไทยฝ่ายเหนือ
และเขมร คงจะเอาคำนี้ไปจากคำสันสกฤตว่า “สังสการ” ซึ่งแปลว่า “การ
ทำให้ตชน” อันได้แก่พธุนนเอง

- (๑๖) เจตียคัพภ์ = ท้องพระเจดีย์ (มคธ)
- (๑๗) ส่า เป็นหางเสียงของคำว่า “ไหว้”
- (๑๘) นิพพานปัจจุโย โหตุ โน อนาคตเต กาลे นิจุ อิมสุมิ อตุตภาเว आयुवृद्धाति
 वृत्तुत्तुमित्तुมาवति โหตุ แปลว่า “ขอจงเป็นขี้จี้แห่งพระนิพพานแก่เราทั้งหลาย
 ในอนาคตกาล (และ) ขอจงนำมาซึ่งวฤทธิธรรม คือความเจริญด้วยอายุและ
 วรรณเป็นต้น ในอัทธานเป็นนิจ เทอญ”

